

mindig nem jelenti a lelőhely teljes nagyságát, hanem csak a lelőhelynek a bányatelek területére eső részét. A lelőhely K-i részéről nincsenek pontos ismereteink, mert ez a rész már az új 3. sz. főúttól K-re esik, és itt nem végeztünk, nem is végezhetünk komolyabb felméréseket. Pusztán az 1998-as leletmentés és az azt megelőző terepbejárás során tapasztaltak alapján hagyatkozhatunk becslésekre. Akkor láttuk, hogy a lelőhely a ludasi Tsz területére is jelentős mértékben benyúlik, ezért feltételezhető, hogy a 3. sz. főúttól K-re még minimum további 10 ha nagyságú terület tartozhat a lelőhelyhez. Ennek jelentős része persze, a Tsz-en belüli építkezések következtében bizonyára megsemmisült.

Összességében véve elmondható, hogy ez a nagy lelőhely Ludas É-i határában található, egy ÉNy-DK irányú dombvonulat, vagy magas plató K-i végében, annak is É-i, K-i és D-i lejtőjén. A felszíni leletek a magasabb részeken intenzívebbnek tűntek, a lejtők alján fokozatosan gyéribben fordultak elő. Valószínűnek látszik, hogy az egész lelőhely egy nagy késő bronzkori település maradványát jelenti. Ásatási adatok a plató K-i oldaláról állnak rendelkezésre. Itt került sor 1998-ban a 3. sz. főút elkerülő szakasza mentén, a Ludas-Varjú dűlő nevű lelőhely részleges leletmentésére.

Az I. sz. lelőhely jelenleg legérdekesebb sajátossága a szokatlanul nagy méret. Tudjuk, hogy az ilyen lelőhelyméret nem példa nélküli az őskor időszakából. Mindazonáltal a terepbejárások alapján valószínűsített 30–35 ha lehet, hogy valamelyest túlzó, hiszen dombról, illetve lejtőkről lévén szó, bizonyos fokú erózióval mindenképpen számolhatunk és ez esetleg hozzájárulhatott a leletek nagyobb arányú felszíni szóródásához. Ennek ellenére az 1998-as ásatási összesítő térképek a lejtőkön is igen sűrű, intenzív megtelepedési nyomokat tükröznek.

A terepbejárás során átvizsgált 321 ha terület nagy részén nem került elő említésre méltó leletanyag. Csupán két helyet kell megemlíteni, melyek felkeltették figyelmünket, és ahol esetleg további régészeti lelőhelyekkel lehet számolni.

Egyik helyszín az újabban fúrt D-27/14 és D-27/15. sz. kutak környéke, azaz a 0138/22. és 0138/24. helyrajzi számú területek K-i szélé, ahol a Ludas–Karácsond földúttal párhuzamosan futó vízelvezető árkokban és az ettől Ny-ra eső terület buja aljnövényzetében egyaránt apró, őskorinak tűnő kerámiatöredékeket találtunk. A töredékek száma nagyon kevés volt, igazából csak néhány darab kicsi kerámiadarabka került elő, melyek egy kb. 50×20–30 m-es területen szóródtak. Ez egy lapos, teraszos rész, nem kizárt, hogy egy kisebb régészeti lelőhely található itt. Persze az is lehet, hogy az egykori szántások során, a folyton itt, az út mentén forduló, vagy itt elhaladó munkagépek révén erodálódott ide a magasabb területről (az I. sz. lelőhelyről) származó leletanyag.

A másik helyszín még bizonytalanabb, itt ugyanis csak egyetlen egy kerámiadarab került elő önmagában. Természetesen itt is felmerülhet, hogy eldobott, vagy vé-

letlenszerűen ide hordott anyagból származó darabról van szó, de a környezetből adódóan más is lehetséges.

A fenti bizonytalanságoktól eltekintve, még ha régészeti lelőhelyekről van is szó, e két esetben ezek a helyek bizonyára nem túl jelentősek, fontosságuk messze elmarad az I. sz. lelőhelyétől. Persze felmerülhet a kérdés, hogy ha az I. sz. lelőhely egy nagy település, akkor hol lehet az ehhez tartozó temető? Ennek nyomait a terepbejárás során nem találtuk meg, hacsak a két utóbbi, bizonytalan helyszínt nem soroljuk a szóba jöhető lehetőségek közé.

Összességében véve, az eddig átvizsgált 521 hektáros bányatelek ÉK-i része az, ami leginkább, és különösen figyelmet érdemel. Itt, a sík területre tekintő dombtetőn és annak É-i, K-i és D-i lejtőin, egy összefüggő, 30–35 hektáros területen egy nagy, és jelentős késő bronzkori település maradványa valószínűsíthető. Mivel a bányászat miatt erre az I. sz. lelőhelyre vélhetően teljes pusztulás vár, ezért itt minél szélesebb körű megelőző feltárás indokolt.

Az eddigi (1999-es és 2000-es) terepbejárások során összesen három további helyszínt jelöltünk meg, ahol szintén érdemes figyelmesen eljárni, és ha kell, leletmentést végezni, még a bányászati tevékenység előtt: a D21/1-es, a D27/14-es és a K-18/83-as kutak környéke.

A fentiekben túlmenően keresni kell az 1. sz. lelőhely temetőjét, mely bizonyára a közelben, esetleg éppen a D-i bánya területén található.

DOMBORÓCZKI LÁSZLÓ

212. Martonyi, Pálos kolostor- és templomrom

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kk

A falu felett álló, úgynevezett Háromhegyi pálos kolostort 1341-ben alapították a Tekesfiak. A hol Borsod, hol Torna vármegyéhez számított kolostorról viszonylag kevés írott forrás maradt fenn. Pusztulása a 16. század közepe táján következett be. A kifejezetten jó állapotban fennmaradt romok helyreállítását megelőző régészeti kutatás első lépcsőjeként eltávolítottuk a templom külső falai előtt a 16. század közepe óta felhalmozódott, helyenként 2 méter vastag omladékot. Ennek során tisztázódott a templom külső alaprajzi elrendezése, előkerült a sekrestye keleti falsíkja, valamint a templomtól északra elhelyezkedő káptalanterem poligonális záródású szentélyének kisebb részlete. Kitisztítottuk a déli ke-rengőfolyosót is.

A templom belső járósíntjeit kutatóárkokkal határoztuk meg. Kiderült, hogy a templom – eredetileg téglaburkolattal fedett – belső járósíntje a nyugati, bejárati oldal külső járósíntjénél két lépcsőfokkal mélyebben húzódott. A szintkülönbséget lépcsővel hidalták át. A szentély szintje a hajóénaál egy lépcsőfokkal magasabb volt.

A kolostor területén egyelőre nem dolgoztunk. A terepviszonyok alapján valószínűnek tűnik, hogy a lakóépületek a quadrum északi és keleti oldala mentén húzódtak, az épületegyüttest nyugat felől csupán egy

kerítés határolta. A kolostorépület falai várhatóan legalább 1 m magasságig állnak.

A pusztulás előtti utolsó járósíntet egyelőre sem a tereprendezés során, sem pedig a kutatóárkokban nem vágtuk át, így korhatározó leletanyaggal még nem rendelkezünk. Az omladékban 176 db gótikus kőfaragványtöredéket találtunk. Ezek döntő többsége párkányelem, de előkerült néhány mérműtöredék, ablakosztó-darab, bélletelem, valamint a hajó trapézorrú és a szentély körzetagos boltozati bordatöredéke is. A nyíláskereteket a romokat az újkorban kőbányának használó környékbeli lakosság kibontotta és elszállította, ezért ilyen darabot egyelőre nem találtunk.

JUAN CABELLO – LÁSZLÓ CSABA – SIMON ZOLTÁN

213. Mályi, Üdülőtelep

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kő

Az üdülőtelep Pap-telke nevű határában, egy létesítendő kavicsbánya előzetes helyszíni szemléje alkalmával bejártuk a Hejő, a Petri-Hejő, és a két patak között összekötő földút által határolt, nagyjából háromszög alakú területet. Régészeti leleteket mindössze a földúttól számított 15–20 m-es sávban találtunk, leginkább a terület É-i határát alkotó földút közepénél. Ezek a leletek is a véleményünk szerint a szántás során kerülhettek ide a földút mögötti, magasabb területről.

A létesítendő kavicsbánya által már nem veszélyeztetett területen, a földút mögötti ÉNy-DK irányú dombvonulaton azonban nagy mennyiségű, kora középkori leletanyagot találtunk. A lelőhely hossza legalább 50 m, szélessége 20–25 m. A szántás általi bolygatás mértékére utal, hogy helyenként vörös színű, erősen paticsos, hamus foltokat is megfigyeltünk, és a kerámiatöredékek igen nagy intenzitással jelentkeztek.

A terület legmagasabb pontján, habarcsos, kötörmelék részét is megfigyeltünk.

LOVÁSZ EMESE

214. Medgyesegyháza, Kétegyházi út, Homokdomb (Békés megye) I

Homokkitermelés során embercsontok kerültek elő Medgyesegyháza külterületén. A bejelentést követően 2000. április 4-én leletmentést végeztünk a helyszínen, melynek során a feltehetően Ny-K-i tájolású váznak csupán lábcsontjait találtuk meg eredeti helyzetben. Melléklete nem volt, a sír kora ismeretlen.

Munkatárs: Kékhegyi Dorottya

GYUCHA ATTILA

215. Mesteri, Egyes-halmi-dűlő

(Vas megye) V, Ró, Á, Kk

2000. július 31. és augusztus 11. között a Berzsényi Dániel Főiskola (Szombathely) Történelmi Tanszéke régésztechnikus-képzése keretében dolgoztunk a terüle-

ten. A lelőhely Fekete Mária 1984. évi terepbejárása óta ismeretes.

Az egyházashegyei Berzsényi Dániel Mgtsz – a földtulajdonosa – engedélyezte és támogatta munkánkat. Az egyéb költségeket a Főiskola Hallgatói Önkormányzata, a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága és nem utolsósorban Mesteri önkormányzata finanszírozta.

A szondázó kutatás célja az volt, hogy kiderítsük: vajon a Ság-hegyi központi telepnek van-e itt, és ha igen, milyen korú kiszolgáló kistelepe. A rendelkezésünkre álló idő alatt, a nagy aszály következtében igen kemény talajban csak egy kutatóárok megnyitására volt módunk, s ezzel 100 m²-t tártunk fel. Megállapítottuk, hogy a környezetéből részben kissé kiemelkedő teraszon 1. a kora vaskori település nyomai a legintenzívebbek (leletanyag 90%), s mellette néhány római kori, Árpád- és több késő középkori cseréptöredék került elő; 2. egy néhány évtizeddel korábbi mélyszántás miatt objektumokat alig lehetett megfigyelni, s azoknak a bolygatatlan talajba mélyedő részéből leletek nem kerültek felszínre.

ILON GÁBOR

216. Mezőberény, Keselyűs-dűlő

(Békés megye) Ű

Szeptember 2-án bejelentést kaptunk, hogy Mezőberény határában mezőgazdasági munkák során ismeretlen eredetű objektumokba szakadtak be a munkagépek. Október 4-én kilátogattunk a helyszínre, amely a mezőberényi határ DNy-i szélén, a Keselyűs-dűlőben található. A Mezőberény–Szarvas műútból egy ÉK-i irányú dűlőút keleti oldalán vannak objektumaink. Szemlénk során arról győződhattünk meg, hogy az említett dűlőúttól mintegy 110 méterre, egy határozott, ÉNy-DK irányú, egykori folyó medrének közel legmélyebb pontján, attól kissé északra három, nagyjából ÉNy-DK irányú, egymástól 6–7 méterre lévő, 2–2,5 m átmérőjű, kerek illetve ovális metszetű beszakadások vannak, melyek oldalai határozottan elváltak. Hasonló, ezeknél azonban nagyobb ovális átmetszetű beszakadást találtunk e helytől ÉK-re mintegy 100 méterre, a dűlőúttól kb. 20 méterre. Ennek a beszakadás utáni mélysége kb. 70–90 cm, körben jól látszottak az egykori falak. Minden objektum oldalfalai lefelé szélesednek, leleteket egyáltalán nem találtunk.

A megfigyelték alapján talán újkori kutakra gondolhatunk. A hitelesítés kedvéért tervezzük valamelyik kibontását. Munkatárs: Medgyesi Pál.

GYUCHA ATTILA

217. Mezőhegyes, Pereg-pusztá

(Békés megye) Sza, H, Á

Tarkó Gábor szegedi régészhallgató elkezdte a szakdolgozati témájául szolgáló mezőhegyesi terepbejárásokat. Munkája során 2000-ben négy régészeti lelőhelyet talált és dokumentált a terepen.